RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1944. Andra kammaren. Nr 4.

Onsdagen den 26 januari.

Kl. 11 fm.

§ 1.

Justerades protokollen för den 18, den 19 och den 20 innevarande januari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna protokoll:

År 1944 den 26 januari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse riksdagens justitieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr häradshövdingen Folke Rudewall 45 röster,

i följd varav herr häradshövdingen Folke Rudewall blivit till riksdagens justitieombudsman utsedd.

K. A. Westman. *Axel Lindqvist.*
Gust. Björkman. *Gust. Mosesson.*

År 1944 den 26 januari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse en ställföreträdare för riksdagens justitieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr hovrättsrådet Nils Arvid Teodor Beckman 44 röster,

i följd varav herr hovrättsrådet Nils Arvid Teodor Beckman blivit utsedd till justitieombudsmannens ställföreträdare.

K. A. Westman. *Axel Lindqvist.*
Gust. Björkman. *Gust. Mosesson.*

Protokollen lades till handlingarna; och beslöt kammaren tillika, att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av kammarens protokoll underrättas om valen samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingiva förslag dels till förordnanden för de valde dels ock till skrivelse till Konungen med anmälan om de verkställda valen.

§ 3.

I enlighet med kammarens därom den 18 i denna månad fattade beslut företogos nu val av tio ledamöter och tio suppleanter i vart och ett av de tre tillfälliga utskott kammaren beslutit tillsätta; och anställdes först val av ledamöter i första tillfälliga utskottet.

Därvid avlämnades 113 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Gemensam lista» och upptagande namnen på nedan nämnda personer i följande ordning:

herr *Gavelin*,
» *Lundh*,
fröken *Nygren*,
herr *Andersson* i Hedensbyn,
» *Jonsson* i Skutskär,
» *Petterson* i Degerfors,
fru *Rydh Munck av Rosenschöld*,
» *Eriksson*,
herr *Blombäck* och
» *Johansson* i Torp.

Dessa personer hade alltså utsetts till ledamöter i första tillfälliga utskottet.

§ 4.

Företogs val av ledamöter i andra tillfälliga utskottet.

Därvid avgåvos 91 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Gemensam lista» och upptagande namnen på nedan nämnda personer i följande ordning:

fru *Andersson*,
herr *Anderson* i Mejstad,
» *Andersson* i Alfredshem,
» *Carlsson* i Bakeröd,
fru *Ekendahl*,
herr *Jansson* i Kalix,
» *Nilsson* i Sandviken,
» *Nilsson* i Stockholm,
» *Sveningsson* och
» *Johansson* i Kalmar.

Dessa personer hade alltså utsetts till ledamöter i andra tillfälliga utskottet.

§ 5.

Anställdes val av ledamöter i tredje tillfälliga utskottet.

Därvid avgåvos 85 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Gemensam lista» och upptagande namnen på nedan nämnda personer i följande ordning:

herr *Hedqvist*,
» *Ljungberg*,
» *Jonsson* i Alsen,
» *Nilson* i Spånstad,
fru *Skoglund-Lindblom*,
herr *Thapper*,
» *Stjärne*,
» *Andersson* i Göteborg,
» *Andersson* i Gisselås och
fru *Linderoth-Andersson*,

Dessa personer hade alltså utsetts till ledamöter i tredje tillfälliga utskottet.

§ 6.

Företogs val av suppleanter i första tillfälliga utskottet.

Därvid avgåvos 72 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Gemensam lista» och upptagande namnen på nedan nämnda personer i följande ordning:

herr *Allard*,
» *Andersson* i Gisselås,
» *Sköldin*,
» *Carlsson* i Bakeröd,
» *Edberg*,
» *Andersson* i Mölndal,
» *Åslin*,
» *Gustafsson* i Bogla,
» *Sundqvist* och
» *Larsson* i Östersund.

Dessa personer hade alltså utsetts till suppleanter i första tillfälliga utskottet.

§ 7.

Anställdes val av suppleanter i andra tillfälliga utskottet.

Därvid avgåvos 68 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Gemensam lista» och upptagande namnen på nedan nämnda personer i följande ordning:
fru *Ronnebäck*,
herr *Ljungberg*,
fröken *Olsson*,
herr *Hansson* i Skediga,
» *Olsson* i Oskarshamn,
» *Larsson* i Nyköping,
fru *Rydh Munck af Rosenschöld*,
herr *Jansson* i Hällefors,
» *Lundh* och
» *Lundberg* i Uppsala.

Dessa personer hade alltså utsetts till suppleanter i andra tillfälliga utskottet.

§ 8.

Företogs val av suppleanter i tredje tillfälliga utskottet.

Därvid avgåvos 73 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Gemensam lista» och upptagande namnen på nedan nämnda personer i följande ordning:
fru *Svedberg*,
herr *Blombäck*,
» *Severin* i Gävle,
» *Hansson* i Skediga,
» *Grym*,
» *Engström*,
» *Åslin*,
» *Nilsson* i Varuträsk,
» *Anderson* i Mejstad och
» *Skoglund* i Umeå.

Dessa personer hade alltså utsetts till suppleanter i tredje tillfälliga utskottet.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag angående de i §§ 3—8 här ovan omförmälda valen.

§ 10.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Härmed intygas att ledamoten av riksdagen fröken Judith Olsson på grund av fotskada (Fractura fibul.) är oförmögen att deltaga i riksdagsarbetet under åtminstone 3 à 4 veckor räknat fr. o. m. 25 januari 1944.

Ullånger den 25 januari 1944.

Carl Smith,
provinsialläkare.

Kammaren beviljade fröken Olsson ledighet från riksdagsgöromålen tills vidare från och med den 25 innevarande januari.

§ 11.

Föredrogos var efter annan följande på kammarens bord liggande motioner; och remitterades därvid

till konstitutionsutskottet motionerna:

nr 349 av herr *Berg m. fl.;*
nr 350 av herrar *Severin* i Gävle och *Persson* i Växjö;
nr 351 av herr *Håstad;* och
nr 352 av herr *von Friesen m. fl.;*

till statsutskottet motionerna:

nr 353 av herrar *Persson* i Stockholm och *Hagberg* i Luleå;
nr 354 av herr *Sandberg m. fl.;*
nr 355 av herr *Skoglund* i Umeå;
nr 356 av herr *Stattin m. fl.;*
nr 357 av herr *Wiberg m. fl.;*
nr 358 och 359 av fröken *Hesselgren m. fl.;*
nr 360 av fröken *Andersson m. fl.;*
nr 361 av herr *Hermansson;*
nr 362 av fru *Rydh Munck af Rosenschöld m. fl.;*
nr 363 av fru *Rydh Munck af Rosenschöld* och fröken *Hesselgren;*
nr 364 av fru *Rydh Munck af Rosenschöld m. fl.;*
nr 365 och 366 av herrar *Persson* i Stockholm och *Hagberg* i Luleå;
nr 367 av herr *Sandberg;*
nr 368 av herr *Berg m. fl.;*
nr 369 av herrar *Werner* och *Andersson* i Hedensbyn;
nr 370 av herrar *Hagberg* i Luleå och *Persson* i Stockholm;
nr 371 av herr *Lundell;*
nr 372 av herrar *Gustafsson* i Lekåsa och *Carlsson* i Bakeröd;
nr 373 av herrar *Gardell* och *Werner;*
nr 374 av herrar *von Friesen* och *Kyling;*
nr 375 av herr *Håstad m. fl.;* samt
nr 376 av herrar *Persson* i Stockholm och *Hagberg* i Luleå;

till behandling av lagutskott motionen nr 377 av herrar *Persson* i Stockholm och *Hagberg* i Luleå;

till bevillningsutskottet motionerna:

nr 378 av herr *Wiberg;*
nr 379 av herrar *Larsson* i Julita och *Hällgren;*

nr 380 av herr *Allard;*
nr 381 av herr *Boman m. fl.;*
nr 382 och 383 av herrar *Hagberg* i Luleå och *Persson* i Stockholm;
nr 384 av herr *Wiberg m. fl.;*
nr 385 av herrar *Lundell* och *Wiberg;* samt
nr 386 och 387 av herrar *Lundell* och *Eriksson* i Frägsta;

till bankoutskottet motionerna:
nr 388 av fröken *Nygren* och herr *Kyling;*
nr 389 av herr *Larsson* i Julita;
nr 390 av fru *Gustafson;* samt
nr 391 av fröken *Nygren* och herr *Kyling;*

till behandling av lagutskott motionerna:
nr 392 av fröken *Hesselgren* och herr *Orgård;*
nr 393 av fru *Johansson m. fl.;*
nr 394 av fru *Västberg m. fl.;*
nr 395 av herrar *Wallén* och *Andersson* i Hedensbyn;
nr 396 av herrar *Persson* i Stockholm och *Hagberg* i Luleå;
nr 397 av herrar *Lindberg* och *Lundgren;*
nr 398 av herr *Jacobson;*
nr 399 av herr *Hedlund* i Östersund *m. fl.;*
nr 400 av herrar *Hagberg* i Luleå och *Persson* i Stockholm;
nr 401 och 402 av herr *von Friesen;*
nr 403 av herr *Boman m. fl.;* samt
nr 404 av herrar *Hagberg* i Luleå och *Persson* i Stockholm;

till statsutskottet motionen nr 405 av herrar *Hagberg* i Luleå och *Persson* i Stockholm;

till jordbruksutskottet motionerna:
nr 406 och 407 av herr *Andersson* i Hedensbyn *m. fl.;*
nr 408 av herr *Sandberg;*
nr 409 av herr *von Friesen;*
nr 410 av herr *Janson* i Frändesta *m. fl.;*
nr 411 av herrar *Liedberg* och *Janson* i Frändesta;
nr 412 av herrar *Jacobson* och *Grym;*
nr 413 av herr *Jacobson m. fl.;*
nr 414 och 415 av herr *Skoglund* i Umeå *m. fl.;*
nr 416 av herrar *Lundell* och *Eriksson* i Frägsta;
nr 417 av herr *Staxäng m. fl.;*
nr 418 av herrar *Gustafsson* i Lekåsa och *Andersson* i Hedensbyn;
nr 419 av herr *Hällgren m. fl.;* och
nr 420 av herr *Eriksson* i Frägsta *m. fl.;* samt

till tillfälligt utskott motionerna:
nr 421 av herr *Nilsson* i Stockholm *m. fl.;*
nr 422 av fru *Johansson* och fru *Nordgren;*
nr 423 av herr *Janson* i Frändesta *m. fl.;*
nr 424 av herr *Stattin;*
nr 425 av herrar *Persson* i Stockholm och *Hagberg* i Luleå;
nr 426 av herrar *Lindberg* och *Lundgren;*
nr 427 av herr *Ericsson* i Sörsjön *m. fl.;*
nr 428 av herr *Gustafson* i Vimmerby *m. fl.;* och
nr 429 av herr *Janson* i Frändesta.

§ 12.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 till viss utrustning vid försvarsstaben.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 13.

Interpellation. Herr talmannen lämnade på begäran ordet till herr **Sköldin**, som anförde: Herr talman! Sedan det andra stormaktskriget utbrutit och Sveriges handel med utomskandinaviska länder nära nog totalt avspärrats, ställdes vårt trafikväsende och därmed hela näringslivet inför en synnerligen hotande situation. Tack vare ett framgångsrikt pionjärarbete på gengasdriftens område kunde emellertid situationen i det stora hela bemästras genom övergång från motordrift med flytande bränslen till gengasdrift. I detta nu kan man blott ana konsekvenserna för vår samfärdsel och hela folkförsörjningen, därest denna utväg icke hade stått till buds.

Emellertid hade också denna medalj en baksida. Gengasfaran har blivit ett allmänt känt begrepp, i det antalet fall av koloxidförgiftning vid gengasdrift har nått en högst oroande omfattning. Trots avsevärda ansträngningar från tekniker och läkare att komma till rätta med problemet är gengasförgiftning nu och sedan länge landets vanligaste yrkessjukdom. Till sjukdomens omfattning skall jag återkomma i det följande.

Redan i november 1939 tillsatte industrikommissionen en särskild gengasnämnd med huvudsaklig uppgift att från teknisk synpunkt bekämpa de faror som gengasdriften visat sig medföra, bl. a. de ökade brandriskerna. I samband med bränslekommissionens tillkomst överfördes denna funktion den 1 juli 1940 till ett under denna kommission sorterande organ. En särskild nämnd tillsattes, kallad medicinsk-tekniska nämnden. I denna funnos representanter för medicinalstyrelsen, riksförsäkringsanstalten, statens institut för folkhälsan, gengaskliniken vid Sabbatsbergs sjukhus, bränslekommissionen, arbetsgivarna och arbetarna. Den vid Sabbatsberg inrättade gengaskliniken ställdes under ledning av docenten Ernst Salén. Vid kliniken, som omfattade tio sängplatser, utfördes polikliniska undersökningar av patienter. Därjämte upprättades ett särskilt blodprovslaboratorium. På karolinska institutets fysiologiska avdelning utfördes av docenten T. Sjöstrand experimentella undersökningar över särskilt den kroniska koloxidförgiftningens symtom. Därtill studerades av laboratorn Gjellerstedt i Uppsala samt vid öron-, näs- och halskliniken på Sabbatsberg de i nervsystemet uppträdande förändringarna vid sjukdomen i fråga. Den tekniska delen av verksamheten bedrevs under ledning av teknologie doktorn Nils Gustafsson vid bränslekommissionens gengasbyrå.

Det skulle föra för långt att här ingå på den verksamhet, som bedrivits av nämnda organ. Tillgängliga uppgifter gör det dock berättigat uttala, att organet i fråga genom sin kontrollerande verksamhet av gengasaggregat, sin upplysande verksamhet om dessas handhavande och skötsel, genom sina föreskrifter och säkerhetsåtgärder samt genom sitt tidiga samarbete med yrkesinspektionen lade grunden till ett nytt organ av stor betydelse i det yrkeshygieniska skyddsarbetet.

Från och med den 1 januari 1942 ställdes forskningsverksamheten rörande gengasförgiftningsfaran under statens institut för folkhälsan, varjämte blodprovslaboratoriet överflyttades från Sabbatsberg till institutet. Detta skedde i överensstämmelse med en av föreståndaren för institutet, professorn Ernst

Interpellation. (Forts.)

Abramson, upprättad promemoria. I samband härmed ändrades medicinsk-tekniska nämndens namn till gengasrådet. Som ordförande för detsamma vid sammanträden har professor Abramson fungerat utan att ingå som ledamot av rådet.

På hösten 1941 hölls på initiativ av Svenska metallindustriarbetareförbundet en konferens med representanter för de svenska fackförbund, vars medlemmar i en eller annan form sysslade med gengasdrift. Därvid bildades en kommitté, benämnd Fackförbundens gengaskommitté. Nio fackförbund blevo omedelbart företrädda i kommittén, och sedermera anslöto sig till densamma ytterligare tvenne förbund. De fackförbund, som äro representerade i denna kommitté, ha sammanlagt bland sina medlemmar icke mindre än 30 000, som på ett eller annat sätt syssla med gengasdrift. Ifrågavarande sammanslutning har utan varje som helst statsbidrag utfört ett värdefullt upplysningsarbete, som det rätteligen — alldenstund gengasförgiftning numera är att betrakta som sådan yrkessjukdom, för vilken ersättning av statsmedel lämnas jämlikt lagen om vissa yrkessjukdomar — bort ankomma på statsmakterna att ombesörja genom lämpligt organ. Av tekniska och medicinska experter samt sakkunniga på arbetarskyddets område författade artiklar ha publicerats i vederbörande fackförbundsorgan, instruktiva broschyrer med enahanda syfte ha bekostats och utgivits, och sammanslutningen har vidare med visst bidrag av landsorganisationen, utöver vad de anslutna fackförbunden själva tillskjutit, bekostat en gengasfaran belysande film, som visats vid av fackföreningarna anordnade möten runt om i landet.

Trots strävandena att bekämpa gengasfaran stegrades frekvensen av akuta förgiftningsfall. Medan år 1940 antalet dylika fall stannade vid 60, därav 7 med dödlig utgång, var antalet 1941 uppe i 901, därav 17 med dödlig utgång, för att år 1942 stiga till icke mindre än 1 135, varav 13 med dödlig utgång.

Med dessa fakta för ögonen och med stegrad visshet om att bekämpandet av gengasfaran fordrade till olika delar av vårt avlånga land lämpligt utspridda organ ansåg sig det statens institut för folkhälsan underställda gengasrådet böra påkalla en väsentlig förstärkning av resurserna för att effektivt kunna bekämpa gengasfaran. Detta skedde i en den 7 december 1942 daterad skrivelse. Denna utmynnade i en hemställan om upprättande av till sin struktur med gengaskliniken i Stockholm likartade undersökningsstationer på skilda platser i landet. Sålunda föreslogs en av dessa förlagd till lämplig plats i Skåne, en i Göteborg, en i Norrköping, en i Västerås eller Örebro, en i Umeå och en i Boden. Då ifrågavarande undersökningsstationer föreslogos förlagda i anslutning till centrallasaretten å vederbörande ort, ansågs det ändamålsenligt och nödvändigt att samtidigt föreslå anordnandet i Stockholm av en särskild kurs, där vederbörande avdelningsläkare skulle beredas tillfälle att tillgodogöra sig de rön och erfarenheter, som gjorts av experterna på gengaskliniken i Stockholm. I framställningen underströks jämväl vikten av att ett intimt samarbete åvägabringades mellan å ena sidan läkarna vid de föreslagna undersökningsstationerna och vederbörande yrkesinspektörer å andra sidan. Slutligen föreslog gengasrådet visst statsstöd för att möjliggöra en nödvändig utvidgning av gengaskliniken vid Sabbatsbergs sjukhus.

Styrelsen för statens institutet för folkhälsan hemställde i ett den 30 december 1942 till regeringen avgivet yttrande över denna skrivelse, att gengasrådets verksamhet måtte få fortsätta efter samma linjer som dittills hade följts. I intet enda avseende ansåg sig styrelsen böra taga hänsyn till de av gengasrådet framförda synpunkterna. Ej heller presenterade institutets ledning samtidigt något positivt motförslag. Så har veterligen heller icke senare skett.

Så snart fackförbundens gengaskommitté erfarit denna negativa inställning

Interpellation. (Forts.)
från folkhälsoinstitutets sida, uppvaktade kommittén den 26 januari 1943 statsrådet och chefen för socialdepartementet, under vilket statens institut för folkhälsan sorterar. Representanten för kommittén, herr Sven Andersson, åtföljdes därvid av docenten Salén såsom representant för gengasrådet. Från kommitténs sida tillstyrktes på det enträgnaste de av gengasrådet framförda synpunkterna, varjämte påyrkades, att gengasrådet måtte avskiljas från statens institut för folkhälsan och i stället bli en fristående organisation.

Över gengasrådets framställning och folkhälsoinstitutets negativa inställning till de däri framförda önskemålen bereddes genom remiss medicinalstyrelsen tillfälle att yttra sig. Ämbetsverkets yttrande, daterat den 29 maj 1943, vore i detta sammanhang förtjänt att i det väsentligaste återgivas. I syfte att icke göra denna framställning för lång avstår jag dock därifrån och nöjer mig med att konstatera, att medicinalstyrelsens yttrande utgjorde det mest otvetydiga förord för de av gengasrådet rekommenderade åtgärderna. Högsta myndigheten utanför Kungl. Maj:ts kansli för hälso- och sjukvården i riket underkände alltså folkhälsoinstitutets inställning till de ifrågavarande spörsmålen.

Den 23 juli 1943 tog regeringen ställning till ärendet. Den gav folkhälsoinstitutets ståndpunkt sitt godkännande och förordade, att gengasrådets verksamhet fortfarande och intill den 31 december 1943 skulle bedrivas efter dittillsvarande riktlinjer. Gengasrådets framställning blev sålunda icke bifallen. Emellertid ställde regeringen — i enlighet med en tillstyrkan av statskontoret i dess den 5 juli 1943 avgivna utlåtande — 5 000 kronor till förfogande för bestridande av kostnaderna för anordnande i Stockholm 1943 av en utbildningskurs för läkare, som avsågs skola omhänderha undersökningsverksamheten rörande gengasförgiftningar.

Av den lämnade redogörelsen framgår sålunda, att det för bekämpande av gengasfaran tillsatta organet hittills icke lyckats i sina bemödanden att få till stånd den utbyggnad av hjälpmedlen, som rådet ansett vara oundgängligen nödvändig för ett effektivt och framgångsrikt bekämpande av gengasfaran. Under sådana omständigheter är det ingalunda ägnat att förvåna, att missnöjet häröver såväl bland de arbetargrupper, som i ett eller annat avseende ha med gengasdriften att skaffa, som bland medicinska och tekniska experter, som å tjänstens vägnar sysslat med hithörande problem, under senaste tiden tagit sig åtskilliga offentliga uttryck, helst som antalet fall jämväl av kronisk gengasförgiftning stegrats. Från år 1940 känner man blott till 3 fall av kronisk gengasförgiftning. 1941 hade antalet stigit till 1 304 och år 1942 till 2 578. Enbart genom den lagstadgade ersättningsskyldigheten enligt lagen om vissa yrkessjukdomar har saken därigenom blivit högviktig för samhället. Man kan även uttrycka saken så, att arbetarintresset av ett bättre skydd mot gengasfaran sammanfaller med samhällsintresset. Av riksförsäkringsanstaltens statistik för år 1941 framgår, att sammanlagt 334 fall av gengasförgiftning anmälts dit, därav 233 akuta och 101 kroniska. Sammanlagda antalet övriga yrkessjukdomar utgjorde enligt samma statistik 232. I sistnämnda siffra ingå även scarlatina och difteri, ådragna i tjänsten. Under första halvåret 1942 inträffade — fortfarande enligt samma statistik — 268 fall av gengasförgiftning, varav 205 akuta och 63 kroniska, medan antalet övriga yrkessjukdomar under samma tid utgjorde 145. Av preliminära siffror från riksförsäkringsanstalten, Arbetsgivarnas ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag, Ömsesidiga försäkringsbolaget Land och Sjö samt försäkringsanstalten Samarbete framgår, att under tiden 1 juli 1942—30 juni 1943 sammanlagt 459 fall av gengasförgiftning ersatts, under det att antalet för andra yrkessjukdomar ersatta fall utgjort 382. Då är likväl att märka, att antalet övriga yrkessjukdomar stegrats avsevärt under kristiden, främst genom den ökade användningen av ersätt-

Interpellation. (Forts.)

ningsoljor och därav följande elakartade hudåkommor. Det förtjänar i sammanhanget noteras, dels att gengasförgiftade visat sig bli impotenta, dels att för gengasförgiftning vårdade efter friskförklaring ofta icke kunna återvända till sitt forna yrke, en omständighet, vartill enligt gällande lagstiftning ingen hänsyn kan tagas ur ersättningssynpunkt.

Såvitt man nu kan bedöma torde risken för gengasförgiftningar icke komma att vara eliminerad i och med ett fredsslut. Även om därigenom tillgången på bensin skulle medgiva en återgång till bensindrift för privatbilismen samt städernas buss- och drosktrafik, torde med sannolikhet användningen av gengas komma att kvarstå för lantbruksmaskiner m. m. samt för den fjärrgående lastbilstrafiken.

Under den pressdiskussion, som förts med anledning av det läge, vari samhällets gengasbekämpande verksamhet försatts efter avslaget på gengasrådets konstruktiva program, har från medicinska och tekniska experter med skärpa understrukits det otillfredsställande i nuvarande ordning. Det skulle i sammanhanget vara frestande att återge vissa intervjuuttalanden av dessa experter, vari skulden för nuvarande bristfälliga ordning tillskrives den negativa inställning, som ledningen för statens institut för folkhälsan ådagalagt i hithörande spörsmål. Jag skall dock icke falla för den frestelsen. Det skulle också vara förmätet av en enskild ledamot av riksdagen att härutinnan upphäva sig till domare. Syftet med denna framställning är heller icke att jaga efter en syndabock. Vida angelägnare synes det vara, att de av allt att döma faktiskt föreliggande bristerna med det snaraste avhjälpas. Såvitt en lekman kan bedöma torde icke de av gengasrådet och fackförbundens gengaskommitté framförda önskemålen utan vidare kunna avfärdas såsom osakligt grundade. Lekmannaomdömet har i vart fall svårt att frigöra sig från den känslan, att nämnda instanser i nu ifrågavarande sammanhang representera en större sakkunskap än styrelsen eller chefen för statens institut för folkhälsan, detta så mycket mer som de ifrågavarande organen erhållit det mest kraftiga stöd hos medicinalstyrelsen. Den omständigheten, att folkhälsoinstitutet för sin del avstått från varje presentation av ett konstruktivt program, som kunnat bedömas såsom ett alternativ till de åsyftade förslagen, för onekligen tankarna i samma riktning.

Den nödiga översynen av nu berörda förhållanden torde bäst kunna åstadkommas av statsrådet och chefen för socialdepartementet. Under detta departement sorterar såväl det allmänna arbetarskyddet, av vilket bekämpandet av yrkessjukdomar är en icke oviktig del, som den allmänna sjukvården samt den analytiska och upplysande verksamhet, som det förutsatts att statens institut för folkhälsan skall utöva. Med anledning härav tillåter jag mig att anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få rikta följande frågor:

1. Finner herr statsrådet den nuvarande organisationen för bekämpande av gengasfaran tillfredsställande?

2. Om så icke är fallet, är herr statsrådet i tillfälle att redogöra för vad som från hans sida överväges för att åstadkomma en mera tillfredsställande ordning?

3. Anser herr statsrådet det i sådant sammanhang påkallat att till förnyat övervägande upptaga de av gengasrådet och fackförbundens gengaskommitté i ämnet framförda förslagen och önskemålen?

4. Anser herr statsrådet nuvarande lagstiftning otillfredsställande i det avseendet, att gengasförgiftade personer ej erhålla ersättning för det förfång i utkomstmöjligheterna, som de lida genom att de även efter friskskrivning såsom en följd av yrkessjukdomen i fråga icke kunna återgå till sitt yrke, och ämnar

Interpellation. (Forts.)
herr statsrådet i så fall vidtaga några åtgärder för att avhjälpa denna brist?

5. Kan det förväntas, att åtgärder i ena eller andra avseendet från Kungl. Maj:ts sida kunna planläggas och utarbetas med den skyndsamhet, som gengasfarans omfattning motiverar?

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 14.

Herr talmannen tillkännagav, att förslag uppgjorts till fördelning av de motioner, som hänvisats till behandling av tillfälligt utskott; och var detta förslag, som nu upplästes, så lydande:

Förslag till fördelning av de inom andra kammaren väckta motioner, vilka blivit hänvisade till behandling av tillfälligt utskott.

Till behandling av *första* tillfälliga utskottet torde få överlämnas motioner av:

herrar *Wallentheim* och *Lundberg* i Uppsala, nr 1, angående utredning om rätt för kommun att bevilja stipendier eller andra bidrag för studieändamål;

herr *Nilsson* i Göingegården *m. fl.*, nr 174, angående möjliggörande för elev, som lämnat folkskolan utan att hava erhållit avgångsbetyg, att senare erhålla sådant betyg;

herrar *Edberg* och *Andersson* i Göteborg, nr 238, angående skapande av en gemensam nordisk arbetsmarknad;

herr *Sundqvist m. fl.*, nr 239, angående åtgärder för åstadkommande av kort sammanfattning av den kristna tros- och livsåskådningen, avsedd att läggas till grund för undervisningen i folkskolans högsta klasser;

fröken *Andersson m. fl.*, nr 240, angående utredning om åtgärder för att bereda den kvinnliga ungdomen ökad utbildning i hemvård m. m.;

herr *Lundh*, nr 340, angående utredning om viss ändring av gällande bestämmelser för studentexamens avläggande under höst termin;

herr *Lundh*, nr 342, angående utredning om möjligheterna att förbättra det svenska folkets simkunnighet;

fru *Ronnebäck* och herr *Jonsson* i Alsen, nr 343, angående utredning om möjligheten att införa bestämmelser om obligatorisk simundervisning för landets skolungdom;

fru *Johansson* och fru *Nordgren*, nr 422, angående utredning om åtgärder i syfte att förbilliga begravningskostnaderna; samt

herrar *Persson* i Stockholm och *Hagberg* i Luleå, nr 425, om viss ändring i ordningsstadgan för rikets städer i syfte att för idrottsklubbar underlätta förläggande av idrottsarrangemang till för dem lämplig tidpunkt.

Till behandling av *andra* tillfälliga utskottet torde få överlämnas motioner av:

fru *Nordgren*, nr 10, angående skapande av skydd för trafikchaufförer, under deras yrkesutövning, mot överfall och våld från passagerares sida;

herr *Gardell*, nr 172, angående utredning om åtgärder till förbättring av internerings- och socialvården;

herr *Ekdahl*, nr 241, angående utredning av alkoholholistvårdsproblemen;

herr *Edberg m. fl.*, nr 242, angående utredning om förstatligande av apoteksväsendet, däri inbegripet droghandeln och läkemedelsindustrien;

herr *Lundberg* i Uppsala, nr 245, angående tillvaratagande av samhällsintresset i våra grustäkter;

herr *Staxäng*, nr 339, angående förbilligande av kostnaderna för bakteriologiska undersökningar av dricksvatten, m. m.;
herr *Lundh m. fl.*, nr 341, angående utredning om det erforderliga antalet läkare vid av landsting eller kommun drivna sjukhus;
herr *Lindberg m. fl.*, nr 345, angående utredning rörande problemet för- och eftervård åt tuberkulossjuka;
herr *Nilsson* i Stockholm *m. fl.*, nr 421, angående utredning om åtgärder i syfte att förbilliga byggnadskostnaderna; samt
herrar *Lindberg* och *Lundgren*, nr 426, om viss ändring i gällande bestämmelser rörande ersättning åt sjöfolk för förlust av effekter vid fartygs förolyckande.

Till behandling av *tredje* tillfälliga utskottet torde få överlämnas motioner av:
herr *Hansson* i Skediga *m. fl.*, nr 49, angående införande av daglig postgång på landsbygden;
herr *Skoglund* i Doverstorp *m. fl.*, nr 173, angående åtgärder mot landsbygdens avfolkning;
herr andre vice talmannen *Carlström m. fl.*, nr 244, angående en allsidig utredning om landsbygdens befolkningsfråga m. m.;
herrar *Molander* och *Lövgren*, nr 344, angående utredning om inrättande av ett för allmänt och enskilt företagsliv gemensamt rationaliseringsorgan;
herr *Gustafsson* i Bogla *m. fl.*, nr 346, angående anställande av partiellt arbetsföra i statens tjänst;
herr *Janson* i Frändesta *m. fl.*, nr 423, angående vissa taxefrågor inom telefonväsendet;
herr *Stattin*, nr 424, angående utredning av frågan om tillhandahållande för en större allmänhet av billig bad- och w. c.-attiralj samt diskbänksinredning;
herr *Ericsson* i Sörsjön *m. fl.*, nr 427, angående förlängning av giltighetstiden för vissa tur- och returbiljetter å statens järnvägar;
herr *Gustafson* i Vimmerby *m. fl.*, nr 428, angående igångsättande av fortsatta undersökningar rörande landsbygdens levnadskostnader; och
herr *Janson* i Frändesta, nr 429, angående utredning om inrättande av arbetskuratorsbefattningar.

Förslaget blev av kammaren godkänt.

§ 15.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 14, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 till viss utrustning vid försvarsstaben.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

§ 17.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr Jacobson under 10 dagar fr. o. m. den 27 innevarande januari.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 12.10 em.

In fidem
Sune Norrman.

Lördagen den 29 januari.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollen för den 21, den 22 och den 23 innevarande januari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 28 januari 1944.

Till justitiedepartementet hade den 27 januari 1944 från länsstyrelsen i Jönköpings län inkommit fullmakt för lantbrukaren Gustaf Svensson i Vä, Reftele, vilken vid ny röstsammanräkning blivit utsedd såsom ledamot av riksdagens andra kammare i stället för avgången ledamot av samma kammare.

Vid granskning av fullmakten, som företogs inför chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till andra kammaren.

I ämbetet:

C. G. Bruno.

Vid detta protokoll var fogad den däri omförmälda fullmakten för lantbrukaren Gustaf Svensson, Vä, Reftele, att vara ledamot av riksdagens andra kammare för tiden till den 1 januari 1945.

Kammaren, som lade protokollet till handlingarna, förklarade herr Svensson i Vä behörig till riksdagsmannakallets utövande.

Herr talmannen meddelade, att herr Svensson i Vä intagit sin plats i kammaren.

§ 3.

Herr statsrådet *Quensel* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 21, med förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 5 mars 1943 (nr 78) om jämkning av arrendeavtal i vissa fall, m. m.;

nr 35, angående anslag ur kyrkofonden för budgetåret 1944/45 för biträde vid handläggning av boställsärenden och vad därmed äger samband;

nr 36, angående nedsättning av kronans fordran å landsfiskalen A. Ryd på grund av eftersatt byggnadsskyldighet, m. m.;

nr 37, angående ersättning åt förra lärarinnan vid Uddevalla elementarläroverk för flickor Greta Kristina Jonsson;

nr 38, angående befrielse för C. Axelson från betalningsskyldighet till kronan på grund av fastighetsförvärv;

nr 39, med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 § strafflagen för krigsmakten;

nr 40, angående bestridande av kostnaderna för vissa oriktigt utbetalade familjebidrag m. m.; och

nr 48, angående befrielse för E. V. Ringsäter m. fl. från ersättningsskyldighet.

Dessa propositioner bordlades.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1944/45 under riksstatens första huvudtitel, avseende anslagen till hov- och slottsstaterna;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar under Utgifter å riksstaten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt giltighet för förskottsstaten för försvarsväsendet ävensom allmänna förskottsstaten; och

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 till viss utbildningskurs för distriktsbarnmorskor; samt

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 1, i anledning av väckt motion om införande av kommunal skatt för kattor;

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 6 mars 1942 (nr 63) angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift; och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att medgiva visst undantag från gällande villkor för åtnjutande av rätt till varvsindustrirestitution.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.05 em.

In fidem

Sune Norrman.

Tisdagen den 1 februari.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollen för den 26 och den 29 nästlidna januari.

§ 2.

Herr statsrådet *Pehrsson-Bramstorp* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 41, angående anslag till nybyggnad för vägförvaltningen m. m. i Värmlands län;

nr 42, angående förvärv av Kristianstad—Hässleholms och Östra Skånes järnvägar;

nr 44, angående fastställande av personalförteckning för domänverket m. m.; och

nr 45, angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogs Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition, nr 21, med förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 5 mars 1943 (nr 78) om jämkning av arrendeavtal i vissa fall, m. m.; och hänvisades propositionen, i vad angick anslagsfrågan, till jordbruksutskottet och i övrigt till behandling av lagutskott.

Härefter föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts övriga på bordet liggande propositioner; och remitterades därvid

till behandling av lagutskott propositionen, nr 35, angående anslag ur kyrkofonden för budgetåret 1944/45 för biträde vid handläggning av boställsärenden och vad därmed äger samband;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 36, angående nedsättning av kronans fordran å landsfiskalen A. Ryd på grund av eftersatt byggnadsskyldighet, m. m.;

till statsutskottet propositionen, nr 37, angående ersättning åt förra lärarinnan vid Uddevalla elementarläroverk för flickor Greta Kristina Jonsson;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 38, angående befrielse för C. Axelson från betalningsskyldighet till kronan på grund av fastighetsförvärv;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 39, med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 § strafflagen för krigsmakten; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 40, angående bestridande av kostnaderna för vissa oriktigt utbetalade familjebidrag m. m.; och

nr 48, angående befrielse för E. V. Ringsäter m. fl. från ersättningsskyldighet.

§ 4.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 1, 12, 14 och 15 samt bevillningsutskottets betänkanden nr 1—3.

§ 5.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till herr **Hagberg** i Malmö, som anförde: Herr talman! Under hösten 1942 erhöllo ca 1 600 fastighetsägare i Malmö ett åläggande av luftskyddschefen i staden att utvidga sina skyddsrum, vilka under åren 1939 och 1940 byggts efter ritningar, som granskats av Malmö stads byggnadsnämnd. Under år 1940 hade skyddsrummen ombyggts i enlighet med lagen om skyddsrum av den 1 mars 1940, varefter de — efter inspektion av ombud för byggnadsnämnden och luftskyddschefen — blivit vederbörligen godkända. När därför fastighetsägarna år 1942 erhöllo ovannämnda åläggande att utvidga sina två år tidigare godkända skyddsrum, besvärade sig Malmö fastighetsägareförening å sina medlemmars vägnar häröver i en skrivelse till länsstyrelsen den 2 december 1942, däri föreningen bl. a. hänvisade till gällande prisstopp å hyresmarknaden. I sitt yttrande över denna skrivelse har luftskyddschefen i Malmö tillstyrkt bifall till besvären. Föreningens hemställan har emellertid enligt meddelande den 18 december 1943 icke föranlett någon länsstyrelsens vidare åtgärd. Luftskyddschefen har med anledning härav ånyo anmodat berörda fastighetsägare att omedelbart vidtaga åtgärder för beredande av ökat utrymme i skyddsrummen. *Interpellation.*

Det räcker emellertid ej härmed. I en kungörelse från länsstyrelsen i Malmöhus län, daterad den 4 januari i år, meddelas en rad nya, avsevärt skärpta bestämmelser i fråga om skyddsrummens utrustning. De skola utrustas med filtar, bårgalgar eller bårkärror m. m. — samtliga varor som antingen äro ransonerade eller omöjliga att uppdriva i handeln. Denna senare kungörelse avser samtliga de omkring 3 000 fastighetsägarna i Malmö. I den nya kungörelsen heter det bl. a., att »erforderlig uppvärmning skall ske medelst elektriska upvärmningsaggregat, värmeledning eller varmluft». Oavsett om en sådan uppvärmning skall ske medelst värmeledning eller elektriska kaminer kommer den givetvis att medföra betungande kostnader för fastighetsägarna. Till detta kommer så materielbeslagen. Industrikommissionen tillåter ju som bekant inte inköp av radiatorer etc. utan särskild licens, och även om man kan dra extra slingor från en centralvärmeledning är det högst diskutabelt, om ens en sådan åtgärd är möjlig att förverkliga annat än på papperet. Det är nämligen ont om smidda järnrör, och industrikommissionen har enligt uppgift vägrat tilldelning av sådana rör för luftskyddsrum.

Kostnaden för de nyanskaffningar, som här åläggas fastighetsägarna, går enligt beräkning för en medelstor fastighet till mellan 250 och 300 kronor.

Enligt kungörelsen, som börjat distribueras först omkring den 20 januari, skulle de anbefallda åtgärderna vara genomförda senast den 15 februari. Efter påpekande av omöjligheten att på den till förfogande ställda korta tiden medhinna nyanskaffningarna har respit senare beviljats till den 1 april.

De hittillsvarande kostnaderna för byggandet av skyddsrum uti bostadsfastigheter i Malmö kunna beräknas ej understiga $4^1/_2$ miljoner kronor. Enligt de officiella rapporterna från Malmö stads bostadsförmedling har hyresläget i fastigheter, uppförda senast 1939, ej förändrats under krigsåren. De hittillsvarande kostnaderna för skyddsrummen ha sålunda ej påverkat nu utgående hyror, utan ovan nämnda belopp, ca $4^1/_2$ miljoner kronor, har helt belastat krigsårens fastighetsförvaltning utan att något vederlag härför erhållits.

Den utvidgning av skyddsrummen, som nu av luftskyddschefen ifrågasättes, kan ej företagas utan en tillbyggnad av de förut befintliga. Detta kom-

Interpellation. (Forts.)
mer att förorsaka betydligt större kostnader, än om hänsyn härtill kunnat tagas redan vid första planläggningen av skyddsrummet. I många fall stöter fastighetsägaren här på stora svårigheter, när det gäller att få hyresgästen att avstå från till lägenheten hörande källarutrymmen. Redan förra utbyggnaden av skyddsrummen förde med sig starka inskränkningar i källarutrymmen för hyresgästerna. I många fall fick fastighetsägaren då göra om inredningen till hushållskällarna, för att ej inskränkningen skulle gå ut över några få hyresgäster. Skall nu åter utökning av skyddsrummen ske, så kommer detta i sin tur att föra med sig nytt missnöje från hyresgästernas sida och nya kostnader för att omgruppera källarutrymmena. För att komma från svårigheter av detta slag har föreslagits, att man skulle gå in för att förse samtliga skyddsrum med luftreningsaggregat. Detta är emellertid en synnerligen dyrbar åtgärd, då varje dylikt aggregat kommer att belöpa sig på 800—900 kronor. När dessutom flertalet fastigheter ha 2—3 olika skyddsrum, belägna i skilda delar av källarvåningen, så måste detta föra med sig anskaffandet av lika många aggregat. Men även om man endast räknar med ett aggregat till varje fastighet, så innebär detta krav dock en ytterligare beskattning av fastighetsägarna på ca 1¼ miljon kronor för de 1 500 fastigheter, som det här är fråga om. Härtill komma så de kostnader i fråga om skyddsrummens utrustning, som föranledas av länsstyrelsens kungörelse av den 4 januari i år. Dessa senare kostnader kunna approximativt beräknas väsentligen överstiga en halv miljon kronor.

För att finansiera kostnaderna för byggandet av skyddsrum 1940 måste ca 350 fastighetsägare ta lån i riksbanken, som de under ett visst antal år ha att amortera och förränta. Av dessa lån är endast en bråkdel amorterad. När nu nya krav ställas på fastighetsägaren, så kommer detta att tvinga honom till ytterligare skuldsättning.

I motiveringen till skyddsrumslagen uttalades beträffande fördelningen av kostnaderna mellan fastighetsägarna och hyresgästerna följande: »Utomlands hava på sina håll meddelats detaljerade föreskrifter om hur dessa kostnader skola fördelas mellan husägaren och hyresgästerna. I vårt land, där hyresmarknaden är fri, synes det ej lämpligen kunna ifrågakomma att införa tvingande bestämmelser i sådant hänseende.» Detta uttalande gjordes år 1940 och grundade sig på uppfattningen att med fri hyresmarknad möjlighet skulle föreligga för fastighetsägaren att genom hyreshöjning erhålla kompensation för skyddsrumskostnader. Men konsekvensen härav måste vara, att när numera denna frihet å hyresmarknaden ej längre är rådande, så förefinnes ej heller något som helst skäl att lägga ytterligare kostnader av detta slag på fastighetsägare, detta så mycket mindre som det här gäller en omkostnad, som ligger helt utanför de normala förvaltningskostnaderna och aldrig har ingått i prissättningen av lägenheterna till de hyror, som nu utgå. I motsats härtill bestämmas hyrorna i nyuppförda fastigheter med hänsyn tagen bl. a. också till kostnaderna för där inredda skyddsrum. Här ha sålunda skyddsrumskostnaderna kommit med vid kalkyleringen av de hyror, som skola utgå.

Som framgår av vad här ovan anförts ha fastighetsägarna i Malmö fullgjort de skyldigheter, som lagen om skyddsrum av den 1 mars 1940 ålagt dem, och detta har godkänts av myndigheterna. Att nu, när försvaret kräver utökning av skyddsrummen, lägga även de nya kostnaderna på fastighetsägarna kan ej anses vara berättigat. Den fria hyresbildningen, som lagen om skyddsrum förutsatte, gäller ej längre. Därför måste det anses uppenbart orättvist, att ökade kostnader för skyddsrum eller andra försvarsanordningar bestridas genom en form av beskattning som står i strid mot den likställighet medborgarna emellan, som bör utmärka vårt samhällsskick. Det kan ej

vara rimligt, att en viss grupp medborgare betungas med omfattande ekonomiska ålägganden för att skydda allmänmedborgerliga intressen. Ett fullgörande av myndigheternas åläggande måste under nuvarande förhållanden innebära en oskälig ökning av kostnaderna för fastighetsförvaltningen.

De nu påtalade förhållandena i Malmö kunna säkerligen antagas ha sin motsvarighet även på andra håll i landet, vadan de ytterligare kostnader som i detta hänseende kunna komma att läggas på enskilda fastighetsägare, bostadsrättsföreningar, H. S. B., kommunernas fastighetsförvaltningar m. fl. ej osannolikt gå upp till ett eller annat tiotal miljoner kronor.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet framställa följande frågor:

1. Är det herr statsrådets mening, att sådana åtgärder med avseende å skyddsrum, vilka finnas påkallade utöver de åtgärder som vidtagits och godkänts med stöd av luftskyddslagen den 1 mars 1940, skola bekostas av fastighetsägarna ensamma?

2. Ämnar herr statsrådet, därest så icke är förhållandet, snarast vidtaga sådana åtgärder som påfordras för åstadkommande av rättelse i berörda avseende?

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Herr **Andersson** i Gisselås erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Genom cirkulär nr 1712 den 14 januari 1944 har livsmedelskommissionen meddelat bestämmelser angående tilldelning av konstgödselmedel för tiden 1 februari—30 juni 1944. Enligt dessa bestämmelser är det avsett, att någon tilldelning av fosfatgödsel icke skall utgå till Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län. *Interpellation.*

Möjligheten att hålla jordbrukets produktion uppe är, på grund av kända orsaker, nu mera begränsad än under normala tider. Brist på oljekakor, melass, konstgödselmedel och bränsle till traktorer har medfört en extensifiering av jordbruket.

Bristen på konstgödselmedel leder till att skördarna bli lägre år från år. Det är dock inte nog med att skördarna bli lägre, utan kvalitén blir också sämre, vilket i sin tur inverkar menligt på såväl människornas som djurens hälsa, ty som bekant råder det ett visst samband mellan djurens hälsa och människornas.

Mest kännbar och förlustbringande för den norrländska jordbruksbefolkningen är ransoneringen av fosfatgödselmedel, ty den verkar mycket nedbrytande på husdjursskötselns ekonomi. Då kreatursskötsel och mejerihantering äro de näringsgrenar, som den norrländske jordbrukaren måste taga sina huvudsakligaste inkomster ifrån, så drabbas han hårdare av ransoneringsbestämmelserna än sina sydligare bosatta yrkesbröder.

Det finns gott om goda odlingsmarker i Norrland på såväl myr- som fastmark, men felet med dessa i sig själv godartade marker är, att de framför allt innehålla för litet fosforsyra. Samma fel vidlåder även odlade marker. Vi få nämligen inte glömma, att odlingen i Norrland är av yngre datum än längre söderut. Vi ha visserligen rätt länge bedrivit kreatursskötsel i Norrland, men djurens foder hämtade vi för inte så länge sedan ute på myrar, efter bäckar och åar. Åkerlapparna voro små, och de gödslades med naturlig gödsel, som innehåller blott små mängder fosforsyra. Den nu rådande fosforsyrebristen i jorden är en allvarlig begränsningsfaktor, framför allt då det gäller kreatursskötsel, som dock är A och O i fråga om vår folkförsörjning.

Interpellation. (Forts.)

Riksmedeltalet för den svenska höskördens fosforsyrehalt torde ligga någonstans mellan 0,5 till 0,6 procent. I Norrland ligger detta medeltal sannolikt icke högre än mellan 0,3—0,4 procent. Det är dock inte ovanligt, att fosforsyrehalten på jordar, som gödslats dåligt med fosfat under flera år, går ned till 0,25 procent i höet d. v. s. till hälften mot vad det borde hålla. Den låga fosforsyrehalten i de norrländska jordarna är säkerligen ett av de svåraste hindren för en lönande ladugårdsskötsel i denna landsända.

Genom vetenskaplig forsknings- och försöksverksamhet har man funnit, att bristen på fosforsyra i fodret kan ersättas genom tillförsel av mineralämnen i djurens foderstater i form av benmjöl, natrium- eller kalciumfosfat.

För den kunnige jordbrukaren och husdjursmannen är detta mycket värdefulla hjälpmedel i kampen mot vissa bristsjukdomar såsom skravelsjuka och därav föranledda följdsjukdomar som sterilitet och omlöpningar m. m., men för den stora massan av Norrlands jordbrukare är det svårare att sätta sig in i dessa problem än att lära sig förstå, att en ordentlig gödsling med något fosfatgödselmedel är ett av de säkraste botemedlen mot skravelsjuka hos nötkreaturen och en av de nödvändigaste förutsättningarna för att kunna bedriva en lönande kreatursskötsel.

Hur värdefullt det än är att kunna tillföra djuren mineralämnen, om dessa äro otillräckliga i fodret, så måste man dock komma till den uppfattningen, att det i längden är bäst både för djuren själva och för djurägarens ekonomi, om man gödslar sina vallar ordentligt med fosforsyra.

Då jag anser, att denna fråga är mycket viktig för Norrlands vidkommande, framför allt ur folkförsörjningssynpunkt, både nu och i framtiden, så vore det av stort intresse att få veta, varför Norrland behandlas så styvmoderligt, när det gäller tilldelning av fosfatgödselmedel. Då fosfattillgången i jorden på vissa ställen i det övriga Sverige är god, kunde måhända därstädes en tillfällig minskning ske av fosfattilldelningen för att således bereda jordbruket i Norrland större möjligheter att erhålla fosfatgödsel.

Om fosfatbehovet för hela landet motsvarar cirka 200 000 ton 20-procentig superfosfat och denna kvantitet kan tillverkas av norrbottnisk råvara i form av apatitrik malm, borde Norrland av fosfatgödsel kunna få den lilla mängd, som där är oundgängligen behövlig i nuvarande läge.

På grund av vad sålunda anförts får jag anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet framställa följande frågor:

1. Anser herr statsrådet, att den fördelning av konstgödselmedel för tiden 1 februari—30 juni 1944, vilken beslutats av livsmedelskommissionen enligt cirkulär nr 1712 den 14 januari 1944, och varigenom Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län helt undantagits från tilldelning av fosfatgödsel, kan anses rättvis och förenlig med skälig hänsyn till de behov av sådan gödsel, vilka föreligga i nämnda län; eller

2. Är det herr statsrådets mening att skyndsamt åvägabringa rättelse i berörda avseende?

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till

dels riksdagens skrivelse, nr 15, till Konungen, angående val av riksdagens justitieombudsman och hans ställföreträdare;

dels ock riksdagens förordnanden:

nr 16, för häradshövdingen Folke Rudewall att vara riksdagens justitieombudsman; och

nr 17, för hovrättsrådet Nils Arvid Teodor Beckman att vara riksdagens justitieombudsmans ställföreträdare.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Herr *Fröderberg* avlämnade en av honom undertecknad motion, nr 430, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 32, angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.

Denna motion bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.22 em.

In fidem

Sune Norrman.

Onsdagen den 2 februari.

Kl. 11 fm.

På grund av förfall för sekreteraren tjänstgjorde, jämlikt herr talmannens förordnande, undertecknad vid protokollet.

§ 1.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 46, angående dels biträdande kamreraren hos Kristianstads läns hushållningssällskap K. G. Roos' pensionsrätt, dels förbättrad pension åt avlidne läraren vid textilinstitutet i Borås G. V. Berntsons efterlevande, dels ock tjänstårsberäkning i pensionshänseende för vissa barnmorskor m. fl.;

nr 47, angående årligt understöd åt vissa genom misstag under tjänstutövning av distriktsbarnmorska skadade personer; och

nr 52, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 2.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Svar på fråga.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**, som anförde: Herr talman! Fröken Ebon Andersson i Stockholm har till mig framställt föl-

Svar på fråga. (Forts.)

jande fråga: Är det herr statsrådets avsikt att inom den närmaste tiden igångsätta en utredning rörande statens pensionsanstalts pensioneringsverkamhet och att därefter snarast upptaga frågan om folkhögskollärarnas familjepensionering till förnyad prövning?

Den pensionsreglering för lärarpersonal vid folkshögskolorna, som vid 1942 års riksdag genomfördes i anslutning till lönereglering för personalen, erhöll i enlighet med förslag i propositionen nr 327 endast provisorisk karaktär i avvaktan på utredning om statens pensionsanstalts verksamhet.

Vid pensionsregleringens genomförande pågick en utredning genom särskilda sakkunniga om pensionsanstaltens fondställning m. m. Resultatet av denna utredning har numera framlagts i en den 30 december 1943 avgiven promemoria.

Såsom i propositionen omnämnts har det varit avsett att med utgångspunkt från resultatet av utredningen om pensionsanstaltens fondställning företaga undersökningar i fråga om gränsdragningen för anstaltens verksamhetsområde och utformningen av själva pensionsverksamheten. Det är avsett att, så snart omständigheterna det medgiva, föranstalta om dessa undersökningar, vilka böra anförtros åt särskilda sakkunniga. Vid den sålunda tillämnade fortsatta utredningen lärer även frågan om folkhögskollärarnas familjepensionering komma under prövning.

Härefter yttrade

Fröken **Andersson:** Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få framföra mitt tack för det här avgivna svaret. Det var ju till sitt innehåll ganska tillfredsställande, även om jag tycker, att formen var litet onödigt försiktig. Det är ju nämligen så, att folkhögskollärarna tillsammans med en del andra grupper i det här berörda hänseendet kommit i en för dem ganska otrevlig särställning. De pensioneras efter ett system, som övergivits både inom den enskilda och den statliga pensioneringen.

I övrigt har det — såvitt jag kunnat finna av de handlingar, som stått mig till buds — inte företagits någon reell prövning, utan man bygger på de formella bestämmelserna i gällande reglemente för statens pensionsanstalt.

Jag skall här lämna ett par siffror, som just belysa dessa lärares särställning. Efter en folkhögskolerektor utgör pensionen cirka 2 188 kronor, efter en läroverksadjunkt är pensionen 2 849 kronor och efter en läroverkslektor 3 352 kronor. Emellertid är väl en folkhögskolerektor närmast jämförbar med en läroverkslektor, men skillnaden i pensionen efter dem blir sålunda bortåt 1 200 kronor om året, vilket är en ganska hög siffra, såvitt jag förstår.

Nu talades det här om att denna anordning är av provisorisk karaktär, men eftersom utredningen pågått i cirka fem och ett halvt år, är det inte att undra på att man väntar, att den äntligen skall bli färdig. I skolöverstyrelsens betänkande hänvisades på sin tid till det då rådande läget såsom anledning till att man inte kunde vidtaga några förändringar. I det svar, som herr statsrådet här givit, heter det, att »så snart omständigheterna det medgiva», skall det bli en prövning och en förändring. Nu skulle jag vilja sätta i fråga, om det inte vore möjligt att för dessa lärare och med dem jämställda — t. ex. lantmannaskolornas lärare — göra ett undantag på samma sätt som man gjort för t. ex. folkskollärarna, vilka också pensioneras genom statens pensionsanstalt. För folkskollärarna finns det ett särskilt tjänstepensionsreglemente.

Jag behöver i denna församling inte orda om vilken insats folkhögskollärarna göra. Överhuvud taget behöver jag inte gå in på folkhögskolornas stora betydelse. Jag vill bara nämna, att det nu närmast är fråga om folkhögskollärarnas hustrur, och flertalet här vet väl, vilken insats dessa göra. De offra

Svar på fråga. (Forts.)

sin arbetskraft och en mycket stor del av sitt hemliv för att göra en insats för folkhögskolan.

Med hänsyn till vad allmän rättvisa kräver och med hänsyn till vad jag nyss nämnt vill jag här, utan att gå in på sakfrågan, rikta en vördsam vädjan till herr statsrådet, att denna utredning snarast möjligt måtte fullföljas. I andra hand sätter jag i fråga, om man inte kunde tänka sig att göra ett undantag för dessa lärare i likhet med vad som skett beträffande folkskollärarna.

Vidare anfördes ej.

§ 3.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionerna:

nr 41, angående anslag till nybyggnad för vägförvaltningen m. m. i Värmlands län; och

nr 42, angående förvärv av Kristianstad—Hässleholms och Östra Skånes järnvägar; samt

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 44, angående fastställande av personalförteckning för domänverket m. m.; och

nr 45, angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond.

§ 4.

Föredrogs och remitterades till bankoutskottet den på bordet liggande motionen nr 430 av herr *Fröderberg*.

§ 5.

Föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1944/45 under riksstatens första huvudtitel, avseende anslagen till hov- och slottsstaterna;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar under Utgifter å riksstaten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt giltighet för förskottsstaten för försvarsväsendet ävensom allmänna förskottsstaten; och

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 till viss utbildningskurs för distriktsbarnmorskor.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 6.

Motion om införande av kommunal skatt på kattor.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 1, i anledning av väckt motion om införande av kommunal skatt för kattor.

I en inom andra kammaren av herr *Holmgren* väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 5, hade hemställts, »att riksdagen ville besluta, att kommun må uttaga skatt på kattor till högst samma belopp, som får

Motion om införande av kommunal skatt på kattor. (Forts.)

åsättas hundar, och att i tillämpliga delar de föreskrifter, som finnas rörande hållande av hund, skola vara gällande för katt».

Utskottet hemställde, att motionen II: 5 av herr Holmgren om införande av kommunal skatt för kattor icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Holmgren:** Herr talman! Min kattmotion tycks ha väckt ett ganska stort uppseende, att döma av pressen liksom av de många, många brev, som jag haft nöjet att mottaga, dels med beröm och dels med ovett. Jag har alltid för min del trott, att detta var en ganska liten fråga, och det tror jag allt fortfarande, fastän det vill förefalla, som om bevillningsutskottet inte delade den uppfattningen, eftersom utskottet inte vågat sig på denna sak. Våra kommunal- och stadsfullmäktige ha hittills, såvitt jag kan förstå, på ett tillfredsställande sätt skött alla sina åligganden, men nu tycks man inte lita på dem så mycket, att man vill giva dem denna beskattningsrätt. Jag tycker, att utskottets ståndpunkt egentligen innebär ett klart misstroendevotum mot dessa fullmäktige, vilket de enligt min mening inte gjort sig förtjänta av.

Det förefaller mig också, som om utskottet inte till fullo uppfattat innebörden i min motion. Jag har inte motionerat om skatt på kattor utan om rättighet för en kommun, som finner det lämpligt, att ta upp skatt på kattor. Kommunerna ha ju redan förut en ganska vidsträckt befogenhet att ta upp skatt. De få ta upp skatt på hundar, men kattorna, nej, de skola vara tabu. Frågan om denna kattskatt är inte större än att vi med lugn kunna överlämna till kommunerna att klara ut den utan att det därför skall bli — vi får väl säga en katastrof.

Vi finna också, att utskottet oroar sig för konsekvenserna. Utskottet talar om att det skulle bli nödvändigt att införa ett särskilt kontrollsystem för uttagandet av denna skatt och att skattens införande skulle medföra många svårigheter och betänkliga kostnader. Ja, om man införde ett särskilt kontrollsystem för kattorna, tror jag också, att det skulle medföra både svårigheter och kostnader. Då finge vi ju ett system för hundarna och ett för kattorna, och de systemen bleve kanske som hund och katt. Men om man låter samma organ, som nu handhava hundskatten, övertaga också kattskatten, blir det nog inte några svårigheter och inte heller några nämnvärt ökade kostnader. Om för övrigt en kommun skulle finna, att den vill påtaga sig både svårigheterna och kostnaderna, varför skulle den då inte ha rätt att göra det? Jag förstår inte det. Denna fråga är, tycker jag, varken större eller konstigare än att vi med allra största lugn kunna överlämna den till våra kommunal- och stadsfullmäktige att klara upp. Kvistigare frågor ha de säkerligen fått knäcka.

På grund av vad jag nu anfört yrkar jag avslag på utskottets hemställan och bifall till den i ärendet väckta motionen.

Herr **Hagberg** i Malmö: Herr talman! Jag kan försäkra den ärade motionären, att bevillningsutskottet har den allra största veneration för honom och hans naturskyddsintressen, inte bara när det gäller floran, där han är en framstående expert — hans arbete om blekingefloran är ju ett standardverk här i landet — utan även när det gäller hans intresse för faunan. Jag kan försäkra, att vi med stort intresse läst den rörande skildringen i en veckotidning, där han talar om, hurusom han en stilla aftonstund satt i sin trevna trädgård tillsammans med en övergiven starfader och melankoliskt betraktade ett av en vildkatt härjat starbo i en järnek. Allt detta har rört oss, men detta är

Motion om införande av kommunal skatt på kattor. (Forts.)

tyvärr inte synpunkter, som bevillningsutskottet kan lägga på frågorna. Vi måste se skattespörsmålen ur något andra synvinklar.

När bevillningsutskottet presenteras ett förslag om skattehöjning — skattesänkning är tyvärr mycket sällan förekommande — eller om en ny skatt, få vi undersöka, huruvida den nya beskattningen ur teknisk synpunkt är möjlig att genomföra, samt huruvida syftet med den föreslagna skatten rent objektivt sett är rimligt, d. v. s. huruvida den nya lagstiftningen är sådan, att resultatet står i något så när relation till den erforderliga beskattningsapparaten och till de kostnader för det allmänna, som skattens införande drar med sig. Detta är de vanliga synpunkter, som bevillningsutskottet har att lägga på sådana här spörsmål, och jag måste tyvärr säga, att både i det ena och det andra avseendet har utskottet varit enhälligt om att man omöjligen kunde tillstyrka det projekt, varom nu är fråga.

Jag undrar, om den ärade motionären riktigt gjort klart för sig, hur den ifrågasatta beskattningen skulle komma att verka i praktiken. I motionen anföres följande såsom ett av motiven till denna framställning: »Då det icke är möjligt att avgöra, om ohägnet bedrives av grannens katt eller av vildkattor, har gårdsägaren att välja mellan att hålla efter alla kattor eller att låta dem grassera. Ofta nog väljer han det senare alternativet för att icke riskera grannsämjan genom att i misshugg avliva grannens katt.» Nu menar motionären, att får man en kommunal skatt på kattorna — konstruerad ungefär på samma sätt som hundskatten — med vad därmed följer, så skulle dessa besvärligheter vara ur världen. Men hur skulle detta gå till i praktiken? Vi kunna ju föreställa oss kommendör Holmgren sitta en kväll i sin trevna trädgård i Karlskrona. Då fångas hans öga av ett i trädgården sig listigt insmygande kattkreatur. Han är rädd om sina småfåglar. Han överlägger omedelbart med sig själv, hur han skall gå till väga i den allvarliga situationen. Vi antaga alltså, att skatten är införd vid detta tillfälle. Vad har kommendör Holmgren då att göra? Han har först och främst att konstatera, om katten i fråga har halsband. I och för sig kan detta vara ganska svårt, när det är ljust, men ändå värre är det, när det är mörkt, ty då äro ju alla kattor grå. Men inte nog med detta. Det skall även konstateras, huruvida halsbandet är försett med ägarens namn och adress såsom gäller beträffande hundar. Det räcker emellertid inte heller med att konstatera detta, ty innan kommendör Holmgren kan avgöra, huruvida han skall ingripa mot katten, skall han även förvissa sig om den är försedd med skattemärke, och än vidare skall han förvissa sig om att detta skattemärke är gällande för det år, då exekutionen eventuellt skall äga rum. Är skattemärket icke giltigt, har katten ingen ägare; i varje fall har dess ägare då eftersatt sin lagstadgade skyldighet, och följaktligen är djuret en vildkatt. Först sedan alla dessa mycket invecklade processer äro genomförda och kattens identitet tillfyllestgörande fastställd, kan kommendör Holmgren eventuellt gå till exekution av kattkreaturet. Jag tror inte, att dessa ting äro genomförbara i praktiken.

För övrigt har man undrat, hur pass många vildkatter det kan finnas här i landet. I motionen förekomma inga antydningar om den saken, och utskottet har inte heller ansett sig kunna införskaffa något material. Jag har emellertid sett i en tidning i dag, och även för några dagar sedan, att man har räknat ut, att det skulle finnas ungefär 100 000 vidlkattor och 2 miljoner andra kattor. Är denna relation riktig, tycker jag att det skulle räcka med de resurser, som redan stå till buds för kampen mot vildkattorna. Vilja myndigheterna tillmötesgå motionären, ha de rätt stora möjligheter härtill både med stöd av bestämmelserna i hälsovårdsstadgan och de föreskrifter, som innefattas i jaktlagen. Med dem kommer man ganska långt.

Motion om införande av kommunal skatt på kattor. (Forts.)

Bevillningsutskottet har varit mycket enigt i sitt ståndpunktstagande i denna sak samtidigt som det naturligtvis har behjärtat motionärens synpunkter. Men på *en* punkt rådde dock stor tvekan inom bevillningsutskottet, och det var först efter långa överläggningar man kom fram till detta betänkande. Det gällde den »mycket betydelsefulla» frågan, huruvida vi skulle skriva »katter» eller »kattor» i betänkandet. Vissa intellektuellt utpräglade medlemmar av utskottet hävdade med stor bestämdhet, att det skulle heta katter och införskaffade för att styrka detta påstående svenska akademiens ordlista, som gav dem rätt — det skulle heta katter. Å andra sidan hävdade mera formellt inställda medlemmar av utskottet, att man borde skriva kattor, eftersom det heter kattor i hälsovårdsstadgan, och de menade, att, om bevillningsutskottet skrev katter i stället för kattor, kunde myndigheterna komma i tvivelsmål om vad det var för slags djur som avsågs! Men man enade sig till slut även på den punkten, och så fick utskottsutlåtandet det utseende som det nu har.

Jag tror inte, att det finns anledning att ytterligare gå in på denna fråga. Herr talman, jag hemställer om bifall till bevillningsutskottets förslag.

Herr **Andersson** i Vigelsbo: Herr talman! När denna fråga behandlades i bevillningsutskottet, behjärtade utskottet motionärens synpunkter och skrev i sin motivering, att det fann »motionens syfte att bereda skydd för småfåglarna vara värt beaktande». Denna passus i bevillningsutskottets yttrande skulle jag och några andra ledamöter av utskottet velat ha struken, men då bevillningsutskottet i alla fall kom till en så rimlig slutsats som att avstyrka motionen, ansågo vi, att om slutet är gott så är allting gott. Därför fick även denna del av motiveringen följa med, även om vi ansågo den överdriven.

När man har diskuterat om denna motion i tidningspressen och på andra håll, har man enligt mitt förmenande i någon mån hemfallit åt något slags vildmarksmentalitet, som förefaller åtminstone mig främmande. Man talar om hur katter, eller om vi skola säga kattor, härja i småfågelsbeståndet och ta harar och tjädrar, samt antyder, att de även skulle härja i det övriga viltbeståndet. Man kan till exempel läsa Albert Vikstens artikel i Stockholmstidningen i dag. Han är ju en realistisk och enligt min mening god författare i andra avseenden, men i dag förefaller det mig som om han skulle i någon mån ha förlorat balansen, när han talar om vilka utomordentliga egenskaper hunden har i jämförelse med katten. Då känner antagligen inte Viksten till hur hunden härjar till exempel i en fårflock, hur han river ihjäl fåren, som få ligga halvdöda tills fårägaren kommer ut i markerna och avlivar djuren i fråga. Hunden är ett större rovdjur än katten, och följaktligen behöver man inte jämställa hunden och katten i det avseendet.

Jag vill också framhålla, att katten ur jordbrukarsynpunkt obestridligen har sin uppgift att fylla även vid de tillfällen, då den härjar i småfågelsbeståndet. Det är nämligen inte någon glädjande syn för oss jordbrukare att på hösten se gråsparvar i hundratal eller tusental härja i våra vetefält. Dessa fåglar, som herrarna nu anse ha en så stor uppgift att fylla i naturlivet, äro till och med fiender till vår folkförsörjning och måste på ett eller annat sätt beskattas. Katten blir då ett mycket naturligt element i denna beskattningsprocess och bidrar på detta sätt till att bevara balansläget inom djurlivet.

Såväl ur folkförsörjningssynpunkt som ur andra synpunkter anser jag mig alltså, herr talman, böra yrka bifall till bevillningsutskottets förslag, även om jag har vissa betänkligheter gentemot motiveringens första mening.

Herr **Holmgren:** Herr talman! Den ärade representanten för bevillningsutskottet tycktes mig bra mycket uppehålla sig i periferien i sitt mycket trev-

liga anförande, och jag hade nog väntat mig, att så skulle bli fallet. Han undvek omsorgsfullt det centrala i frågan och höll sig till de detaljer, som jag hade tänkt mig att herrar fullmäktige i respektive kommuner skulle diskutera, om detta förslag ginge igenom.

Vi behöva icke här diskutera frågan, huruvida en dylik skatt är nödvändig i en kommun eller icke. Därom kan det råda mycket olika uppfattningar i olika kommuner. Den ena kommunen finner kanske skatten nyttig, den andra anser den måhända skadlig. Det råder ju en betydlig skillnad emellan våra kommuners struktur. Det finns trädgårdsstäder och tättbebyggda samhällen, där man inte får använda skjutvapen. I rena landskommuner däremot skjuter man kattorna, i den mån de börja bli besvärliga. Redan på grund av denna samhällenas olika beskaffenhet kunna skilda önskemål förefinnas rörande önskvärdheten av att hålla efter kattorna.

Det centrala i denna fråga är emellertid inte, huruvida det skall vara skatt på katt eller ej, utan om vi skola kunna överlämna åt kommunerna att sköta denna angelägenhet eller om vi skola sitta här i riksdagen och avgöra denna frågas alla detaljer.

Herr **Hagberg** i Malmö: Herr talman! Det centrala i frågan, herr Holmgren, är, huruvida det skall vara skatt eller icke. Ty kommunerna kunna själva inte besluta några skatter, utan detta måste bestämmas av riksdagen. Sedan kan en kommun i vissa fall avgöra, huruvida kommunen vill begagna sig av det av riksdagen lämnade medgivandet eller ej, vilket är en helt annan fråga.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Holmgren begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med avslag å utskottets berörda hemställan bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 7.

Herr statsrådet *Rosander* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 51, angående anslag till om- och tillbyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Lycksele.

Denna proposition bordlades.

§ 8.

Föredrogos vart efter annat bevillningsutskottets betänkanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 6 mars 1942 (nr 63) angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift; och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att medgiva visst undantag från gällande villkor för åtnjutande av rätt till varvsindustrirestitution.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 9.

Interpellation. Herr **Hansson** i Skediga erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Den nya arrendelagen, som förra året antogs av riksdagen, avsåg att på ett mera tillfredsställande sätt reglera förhållandet mellan ägaren och brukaren av jorden och att härigenom skapa större trygghet för arrendatorn. Emellertid innefattades ej alla kategorier arrenden under lagen, utan vissa grupper ställdes utanför dess tillämpningsområde. Sålunda falla kronoarrenden, kommunala och ecklesiastika arrenden samt arrenden, som tillhöra universitet, akademier, högskolor och vetenskapliga samfund, utanför de nya bestämmelserna.

I den proposition, som låg till grund för riksdagens beslut, yttrade departementschefen, att en särskild utredning borde komma till stånd beträffande arrenden under universitet, akademier, högskolor och vetenskapliga samfund ävensom andra arrenden å jord i allmän ägo eller eljest av i viss mening publik natur. Han förutsatte emellertid, att arrenden av hithörande slag skulle bliva föremål för särskild reglering, vilken i huvudsak borde ansluta till de föreslagna särskilda bestämmelserna i nyttjanderättslagen. Utskottet, som underströk detta departementschefens uttalande, ansåg för sin del, att utredningen borde omfatta även sådana arrenden å kommunal jord, vilka besitta en mera varaktig karaktär.

Nyligen tillsattes en kommitté med uppgift att utreda detta sistnämnda spörsmål, som alltså är på väg att lösas. Beträffande kronoarrenden har jag inhämtat, att proposition inom den närmaste tiden kommer att föreläggas riksdagen. Vad återigen avser ecklesiastika arrenden och arrenden tillhörande universitet, akademier, högskolor och vetenskapliga samfund framstår det som betydelsefullt, att också dessa arrenden regleras i enlighet med den nya lagstiftningen. Detta är så mycket mera av vikt som dylika arrenden uppgå till ett avsevärt antal; särskilt talrika äro de s. k. akademigårdarna under Uppsala och Lunds universitet.

Med anledning av vad jag anfört vill jag hemställa om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet ställa följande fråga:

Har herr statsrådet för avsikt att snarast vidtaga sådana åtgärder, att ecklesiastika arrenden och arrenden under universitet, akademier, högskolor och vetenskapliga samfund komma att regleras i anslutning till de nya bestämmelser i nyttjanderättslagen, som antogos av förra årets riksdag och som trädde i kraft den 1 januari i år?

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 10.

Interpellation. Ordet lämnades på begäran till

Herr **Senander**, som anförde: Herr talman! Antalet olycksfall i arbete visar en våldsam stegring år från år. För år 1943 kan man med stöd av

Interpellation. (Forts.)

riksförsäkringsanstaltens siffror beräkna antalet olycksfall till närmare en kvarts miljon. Detta gör i genomsnitt per dag omkring 800 olycksfall. Sedan 1931 innebär detta en fördubbling. Under tioårsperioden 1934—1943 var det sammanlagda antalet olycksfall inte mindre än 1 926 483.

Bättre än ord belysa dessa siffror arbetets oerhörda faror. Stegringen i olycksfallsfrekvensen har givetvis många orsaker. De väsentliga äro emellertid den stegrade hetsen i arbetet och ökningen av övertids- och nattarbetet, varvid skiftarbetet spelar en stor roll. Hetsen i arbetet verkar förslitande och förslappande på nervsystemet. Med övertids- och nattarbetet följa dessutom sömnlöshet och magåkommor, beroende på oregelbundenhet beträffande sömn och måltider. Särskilt hårt drabbas kvinnorna, som i allt större utsträckning tagits i anspråk inom industrien. Deras svagare fysik gör, att de ha hårdare känning än den manliga arbetskraften av de skadliga verkningarna av arbetshets samt övertids- och nattarbete.

I berörda förhållanden har man att söka grundorsakerna till den stegrade olycksfallsfrekvensen. Naturligtvis ha gengasoffren en stor andel i frekvensökningen. Men de avgörande orsakerna äro de ovan nämnda. De anförda siffrorna visa nödvändigheten av att snabbt vidtaga åtgärder för att nedbringa antalet olycksfall i arbete. När detta antal stigit till nära 250 000 om året, så synes det vara hög tid, att radikala ingripanden ske. Här är det fråga om att skydda landets värdefullaste tillgång, arbetskraften. De skadliga följderna av rationaliseringen och det stegrade arbetstempot måste neutraliseras, eventuellt genom arbetstidens förkortning. Kvinnorna måste besparas det tyngre arbetet, övertids- och nattarbetet inskränkas. Slutligen bör yrkesinspektionen effektiviseras och tilldelas större befogenheter.

Med hänvisning till ovanstående får jag hemställa om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet framställa följande spörsmål:

Har statsrådet uppmärksammat den starkt stegrade olycksfallsfrekvensen? Om så är fallet, vilka åtgärder planerar statsrådet för att nedbringa antalet olycksfall i arbetet?

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Herr *Hagård* avlämnade en av honom *m. fl.* undertecknad motion, nr 431, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 28, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1, 2 och 4 §§ förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp m. m.

Denna motion bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11.45 fm.

In fidem

Gunnar Britth.

Lördagen den 5 februari.

Kl. 4 em.

På grund av förfall för sekreteraren tjänstgjorde, jämlikt herr talmannens förordnande, undertecknad vid protokollet.

§ 1.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 43, med förslag till lag om djurskydd, m. m.;

nr 50, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 4 §§ lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar, m. m.;

nr 53, med förslag till lag angående ändring i lagen den 18 juli 1928 (nr 309) om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige, m. m.;

nr 54, angående anslag till jordbrukets yrkesskolor;

nr 55, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 453) med vissa bestämmelser om mätning av ved och annat virke, m. m.;

nr 56, med förslag till lag om ändrad lydelse av 13 § 3 mom. sjöarbetstidslagen den 30 september 1938 (nr 607); och

nr 57, angående ytterligare statsunderstöd till ett företag, avseende reglering av vattenståndet i sjön Lången för torrläggning av vattenskadade marker inom Skee, Näsinge och Lommelands socknar av Göteborgs och Bohus län.

Dessa propositioner bordlades.

§ 2.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bordvilande propositioner; och hänvisades därvid

till bankoutskottet propositionerna:

nr 46, angående dels biträdande kamreraren hos Kristianstads län hushållningssällskap K. G. Roos' pensionsrätt, dels förbättrad pension åt avlidne läraren vid textilinstitutet i Borås G. V. Berntsons efterlevande, dels ock tjänstårsberäkning i pensionshänseende för vissa barnmorskor m. fl.; och

nr 47, angående årligt understöd åt vissa genom misstag under tjänstutövning av distriktsbarnmorska skadade personer;

till statsutskottet propositionen, nr 51, angående anslag till om- och tillbyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Lycksele; samt

till behandling av lagutskott propositionen, nr 52, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.

§ 3.

Föredrogs och remitterades till behandling av lagutskott den på bordet liggande motionen nr 431 av herr *Hagård m. fl.*

§ 4.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser hov- och slottsstaterna;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser folkhushållningsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 till inköp av jordbruksinventarier m. m. för egendomen Lockerud; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 40 § 1 mom. lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården; och

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 maj 1941 (nr 243) om rätt för arrendator att bortföra stråfoder m. m.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.4 em.

In fidem

Gunnar Britth.